

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์บทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการสาขาวิทยาศาสตร์ สู่สภาพในมหาวิทยาลัยของรัฐตามทฤษฎีของวินสตันและคณะ มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์บทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการสาขาวิทยาศาสตร์สู่สภาพในมหาวิทยาลัยของรัฐตามทฤษฎีของวินสตันและคณะ ศึกษาปัญหาและอุปสรรคของอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการสาขาวิทยาศาสตร์สู่สภาพ เปรียบเทียบบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการสาขาวิทยาศาสตร์สู่สภาพระหว่างมหาวิทยาลัยส่วนกลางและส่วนภูมิภาค และเสนอแนวทางการพัฒนาอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการให้มีบทบาทตามทฤษฎีของวินสตันและคณะอย่างเหมาะสมกับสาขาวิทยาศาสตร์สู่สภาพ ตามบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการในด้านการแนะนำและให้คำปรึกษา การพัฒนานิสิตนักศึกษา การมีปฏิสัมพันธ์กับนิสิตนักศึกษา และการให้ความช่วยเหลือและประสานงาน ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหาร จำนวน 23 คน อาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการ จำนวน 218 คน และนิสิตนักศึกษา จำนวน 385 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ใช้กับผู้บริหาร แบบสอบถามใช้กับอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการและนิสิตนักศึกษา สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปแจกด้วยตนเองพร้อมรับกลับคืนด้วยตนเองและส่งคืนทางไปรษณีย์ ได้รับแบบสอบถามกลับคืน 603 ชุด คิดเป็นร้อยละ 83.98 และสัมภาษณ์ผู้บริหารด้วยตนเอง จำนวน 23 คน จากผู้บริหารทั้งหมด จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 71.88 การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลจากแบบสอบถาม นำมาวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ และคำนวณค่าร้อยละ สำหรับข้อมูลแบบสัมภาษณ์ สรุปประมวลความคิดเห็นแล้วนำมาเสนอในรูปความเรียง ผลการวิจัยปรากฏดังนี้

- ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม
- ตอนที่ 2 บทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการ
- ตอนที่ 3 ปัญหาและอุปสรรคของการให้คำปรึกษา
- ตอนที่ 4 แนวทางการพัฒนาอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการสาขาวิทยาศาสตร์สู่สภาพ

สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

จากการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวนทั้งสิ้น 603 คน จำแนกเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการ จำนวน 218 คน (ร้อยละ 65.47) และนิสิตนักศึกษา จำนวน 385 คน (ร้อยละ 100.0) อาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการส่วนใหญ่ (ร้อยละ 51.84) ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในช่วงระยะเวลา 1-5 ปี ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 46.79) มีนิสิตศึกษาในความดูแล 6-10 คน คุณแลนิสิตนักศึกษาชั้นปี เดียวมากที่สุด (ร้อยละ 72.02) และอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการส่วนใหญ่ (ร้อยละ 97.71) ทรบาทบทบาทหน้าที่ของการเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการ

สำหรับผู้บริหารที่ให้สัมภาษณ์ ได้แก่ รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ 3 คน รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการและกิจการนักศึกษา 1 คน ผู้อำนวยการฝ่ายพัฒนาการเรียนการสอนของนิสิต 1 คน รองคณบดีฝ่ายวิชาการ 11 คน รองคณบดีฝ่ายกิจการนักศึกษา 2 คน ผู้ช่วยคณบดีฝ่ายวิชาการ 1 คน ผู้ช่วยคณบดีฝ่ายกิจการนักศึกษา 1 คน และประธานกรรมการอาจารย์ที่ปรึกษา 3 คน รวมทั้งสิ้น 23 คน

ตอนที่ 2 บทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการ

ผลการวิเคราะห์บทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพในมหาวิทยาลัยของรัฐตามทฤษฎีของวินสตันและคณะ 4 ด้าน คือ ด้านการแนะนำและให้คำปรึกษา ด้านการพัฒนานิสิตนักศึกษา ด้านการมีปฏิสัมพันธ์กับนิสิตนักศึกษา และด้านการให้ความช่วยเหลือและประสานงาน ปรากฏผลดังนี้

1. ด้านการแนะนำและให้คำปรึกษา

ภาพรวมของความคิดเห็นของอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการและการรับรู้ของนิสิตนักศึกษาที่มีต่อบทบาทอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการด้านการแนะนำและให้คำปรึกษา พบว่า อาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการได้ปฏิบัติตามทฤษฎีของวินสตันและคณะ 8 ใน 17 ข้อ (ร้อยละ 47.06) บทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการส่วนใหญ่ที่ปฏิบัติตามความเห็นที่สอดคล้องกันทั้งอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการและนิสิตนักศึกษา ได้แก่ การให้คำปรึกษาและตัดสินใจเมื่อพบว่าผลการเรียนลดต่ำลง (ร้อยละ 97.25 และ 85.19 ตามลำดับ) การแนะนำและกระตุ้นให้รู้จักกำหนดเป้าหมายของตนเองในการศึกษา (ร้อยละ 90.37 และ 74.55 ตามลำดับ) และการอธิบายให้เข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรสาขาวิชาที่ศึกษา (ร้อยละ 85.32 และ 76.36 ตามลำดับ)

ส่วนบทบาทที่ปฏิบัติน้อย ตามความคิดเห็นของอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการ คือ การแนะนำและชี้แจงเกี่ยวกับขั้นตอนการลงทะเบียนเรียน และพฤติกรรมการศึกษาให้ทราบอย่างชัดเจน (ร้อยละ 49.54) ในขณะที่นิสิตนักศึกษาเห็นว่า การร่วมวางแผนการศึกษากับนิสิตนักศึกษาให้สอดคล้องกับเป้าหมายของชีวิต (ร้อยละ 38.96)

เปรียบเทียบบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการด้านการแนะนำและให้คำปรึกษาระหว่างมหาวิทยาลัยส่วนกลางและส่วนภูมิภาค พบว่า มหาวิทยาลัยส่วนกลางได้ปฏิบัติผ่านเกณฑ์ 10 ใน 17 ข้อ (ร้อยละ 58.82) มหาวิทยาลัยส่วนภูมิภาคได้ปฏิบัติผ่านเกณฑ์ 8 ใน 17 ข้อ (ร้อยละ 47.06) โดยบทบาทที่ทั้ง 2 กลุ่มได้ปฏิบัติผ่านเกณฑ์ ได้แก่ การให้คำปรึกษาและตั้งเตือนเมื่อพบว่าผลการเรียนลดต่ำลง

ส่วนบทบาทที่ปฏิบัติไม่ผ่านเกณฑ์ทั้งมหาวิทยาลัยส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ได้แก่ การร่วมวางแผนการศึกษากับนิสิตนักศึกษาให้สอดคล้องกับเป้าหมายของชีวิต และการแนะนำลักษณะรายวิชาในสาขาวิชาที่ศึกษา ก่อนลงทะเบียนเรียน

สำหรับบทบาทที่มหาวิทยาลัยส่วนกลางได้ปฏิบัติผ่านเกณฑ์ แต่มหาวิทยาลัยส่วนภูมิภาคปฏิบัติไม่ผ่านเกณฑ์ ได้แก่ การแนะนำแนวทางในการประกอบอาชีพในสาขาวิชาที่ศึกษา การแนะนำความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการของสาขาวิชาที่ศึกษา และการอธิบายให้นิสิตนักศึกษารายถึงคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ทางสาขาวิชาที่ศึกษา

ส่วนบทบาทที่มหาวิทยาลัยส่วนภูมิภาคได้ปฏิบัติผ่านเกณฑ์ แต่มหาวิทยาลัยส่วนกลางปฏิบัติไม่ผ่านเกณฑ์ คือ การกระตุ้นให้นิสิตนักศึกษาเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัย

2. ด้านการพัฒนานิสิตนักศึกษา

ภาพรวมของความคิดเห็นของอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการและการรับรู้ของนิสิตนักศึกษาที่มีต่อบทบาทอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการด้านการพัฒนานิสิตนักศึกษา พบว่า อาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการได้ปฏิบัติตามทฤษฎีของวินสตันและคณะ 7 ใน 15 ข้อ (ร้อยละ 46.67) บทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการส่วนใหญ่ที่ปฏิบัติตามความเห็นที่สอดคล้องกันทั้งอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการและนิสิตนักศึกษา ได้แก่ อาจารย์ที่ปรึกษาเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นิสิตนักศึกษาในด้านความรับผิดชอบ (ร้อยละ 96.79 และ 91.17 ตามลำดับ) การตั้งเตือนหรือแนะนำแนวทางที่เหมาะสมเมื่อพบข้อบกพร่องของนิสิตนักศึกษา (ร้อยละ 96.33 และ 85.71 ตามลำดับ) อาจารย์ที่ปรึกษาเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นิสิตนักศึกษาในด้านตรงต่อเวลา (ร้อยละ 95.41 และ 81.30 ตามลำดับ) และอาจารย์ที่ปรึกษาเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นิสิตนักศึกษาในด้านบุคลิกภาพ (ร้อยละ 90.83 และ 83.38 ตามลำดับ)

ส่วนบทบาทที่ปฏิบัติน้อย ตามความคิดเห็นของอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการ คือ มีการบันทึกการให้คำปรึกษาและประเมินเพื่อนำไปพัฒนานิสิตนักศึกษา (ร้อยละ 36.70) ในขณะที่นิสิตนักศึกษาเห็นว่า การจัดทำแบบฟอร์มให้นิสิตนักศึกษารอกข้อมูลเกี่ยวกับการเรียน กิจกรรม และสภาพส่วนตัว (ร้อยละ 34.55)

เปรียบเทียบบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการด้านการพัฒนานิสิตนักศึกษา ระหว่างมหาวิทยาลัยส่วนกลางและส่วนภูมิภาค พบว่า มหาวิทยาลัยส่วนกลางได้ปฏิบัติผ่านเกณฑ์ 7 ใน 15 ข้อ (ร้อยละ 46.67) มหาวิทยาลัยส่วนภูมิภาคได้ปฏิบัติผ่านเกณฑ์ 6 ใน 15 ข้อ (ร้อยละ 40.0) โดยบทบาทที่ทั้ง 2 กลุ่มได้ปฏิบัติผ่านเกณฑ์ ได้แก่ อาจารย์ที่ปรึกษาเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นิสิตนักศึกษาในด้านความรับผิดชอบ และการตักเตือนหรือแนะนำแนวทางที่เหมาะสม เมื่อพบข้อบกพร่องของนิสิตนักศึกษา

ส่วนบทบาทที่ปฏิบัติไม่ผ่านเกณฑ์ทั้งมหาวิทยาลัยส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ได้แก่ การจัดทำแบบฟอร์มให้นิสิตนักศึกษารอกข้อมูลเกี่ยวกับการเรียน กิจกรรม และส่วนตัว และมีการบันทึกการให้คำปรึกษาและประเมินเพื่อนำไปพัฒนานิสิตนักศึกษา

สำหรับบทบาทที่มหาวิทยาลัยส่วนกลางได้ปฏิบัติผ่านเกณฑ์ แต่มหาวิทยาลัยส่วนภูมิภาคปฏิบัติไม่ผ่านเกณฑ์ คือ การช่วยนิสิตนักศึกษาได้เรียนรู้ทักษะพื้นฐานที่จำเป็นในการดำรงชีวิตและช่วยเหลือสังคม

3. ด้านการมีปฏิสัมพันธ์กับนิสิตนักศึกษา

ภาพรวมของความคิดเห็นของอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการและการรับรู้ของนิสิตนักศึกษา ที่มีต่อบทบาทอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการด้านการมีปฏิสัมพันธ์กับนิสิตนักศึกษา พบว่า อาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการได้ปฏิบัติตามทฤษฎีของวินสตันและคณะ 4 ใน 9 ข้อ (ร้อยละ 44.44) บทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการส่วนใหญ่ที่ปฏิบัติตามความเห็นที่สอดคล้องกันทั้งอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการและนิสิตนักศึกษาได้แก่ การสร้างบรรยากาศที่อบอุ่นและเป็นกันเองเมื่อนิสิตนักศึกษาเข้าพบ (ร้อยละ 98.17 และ 84.42 ตามลำดับ) มักพูดคุยสอบถามเรื่องต่าง ๆ ของนิสิตนักศึกษาโดยไม่เน้นเรื่องวิชาการ แต่เพียงอย่างเดียว (ร้อยละ 98.17 และ 82.08 ตามลำดับ)

ส่วนบทบาทที่ปฏิบัติน้อย ได้แก่ การจัดทำใบนัดพบและให้นิสิตนักศึกษารอกประเด็นที่ต้องการขอคำปรึกษา (ร้อยละ 5.96 และ 17.92 ตามลำดับ) การมีข้อตกลงร่วมกันไว้ชัดเจนในเรื่องการให้คำปรึกษาและไม่ให้คำปรึกษา (ร้อยละ 7.80 และ 21.82 ตามลำดับ) และการกำหนดตารางเวลาที่แน่นอนในการเข้าพบเพื่อขอคำปรึกษา (ร้อยละ 16.97 และ 24.68 ตามลำดับ)

เปรียบเทียบบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการด้านการมีปฏิสัมพันธ์กับนิสิตนักศึกษา ระหว่างมหาวิทยาลัยส่วนกลางและส่วนภูมิภาค พบว่า ทั้งมหาวิทยาลัยส่วนกลางและส่วนภูมิภาค

ได้ปฏิบัติผ่านเกณฑ์ 4 ใน 9 ข้อ (ร้อยละ 44.44) โดยบทบาทที่ทั้ง 2 กลุ่มได้ปฏิบัติผ่านเกณฑ์ ได้แก่ การสร้างบรรยากาศที่อบอุ่นและเป็นกันเองเมื่อนิสิตนักศึกษาเข้าพบ มีบุคคลคอยสอบถามเรื่องต่าง ๆ ของนิสิตนักศึกษาโดยไม่เน้นเรื่องวิชาการแต่เพียงอย่างเดียว และเปิดโอกาสให้นิสิตนักศึกษานแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่เพื่อจูงใจให้นิสิตนักศึกษามาขอคำปรึกษา

ส่วนบทบาทที่ปฏิบัติไม่ผ่านเกณฑ์ทั้งมหาวิทยาลัยส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ได้แก่ การจัดทำใบนัดพบและให้นิสิตนักศึกษารอกประเด็นที่ต้องการขอคำปรึกษา การมีข้อตกลงร่วมกันไว้ชัดเจนในเรื่องการให้คำปรึกษาและไม่ให้คำปรึกษา และการกำหนดตารางเวลาที่แน่นอนในการเข้าพบเพื่อขอคำปรึกษา

4. ด้านการให้ความช่วยเหลือและประสานงาน

ภาพรวมของความคิดเห็นของอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการและการรับรู้ของนิสิตนักศึกษามหาวิทยาลัยที่ปรึกษาวิชาการด้านการให้ความช่วยเหลือและประสานงาน พบว่า อาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการปฏิบัติได้ตามทฤษฎีของวินสตันและคณะ 5 ใน 8 ข้อ (ร้อยละ 62.50) บทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการส่วนใหญ่ที่ปฏิบัติตามความเห็นทั้งอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการและนิสิตนักศึกษา ได้แก่ การเรียกพบนิสิตนักศึกษาเมื่อพบว่ามีเรื่องใดที่เกี่ยวข้องกับนิสิตนักศึกษาในความดูแล (ร้อยละ 93.57 และ 76.88 ตามลำดับ) การให้ข้อมูลของคณะและหน่วยงานต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อนิสิตนักศึกษาในความดูแล (ร้อยละ 87.61 และ 64.42 ตามลำดับ) และการประสานงานกับกอง/ฝ่ายกิจการนิสิตนักศึกษาเมื่อพบว่านิสิตนักศึกษามีปัญหาในเรื่องที่เกี่ยวข้อง (ร้อยละ 90.37 และ 62.60 ตามลำดับ)

ส่วนบทบาทที่ปฏิบัติไม่ผ่านเกณฑ์ ได้แก่ การช่วยติดต่อแหล่งฝึกงานที่เหมาะสมตามความถนัดและความสนใจของนิสิตนักศึกษาเพื่อสร้างเสริมประสบการณ์ในการประกอบอาชีพในอนาคต (ร้อยละ 35.32 และ 39.74 ตามลำดับ)

เปรียบเทียบบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการด้านการให้ความช่วยเหลือและประสานงาน พบว่า ทั้งมหาวิทยาลัยส่วนกลางและส่วนภูมิภาคได้ปฏิบัติผ่านเกณฑ์ 5 ใน 8 ข้อ (ร้อยละ 62.50) โดยบทบาทที่ทั้ง 2 กลุ่ม ได้ปฏิบัติผ่านเกณฑ์ ได้แก่ การเรียกพบนิสิตนักศึกษาเมื่อพบว่ามีเรื่องใดที่เกี่ยวข้องกับนิสิตนักศึกษาในความดูแล และประสานงานกับกอง/ฝ่ายกิจการนิสิตนักศึกษาเมื่อพบว่านิสิตนักศึกษามีปัญหาในเรื่องที่เกี่ยวข้อง

ส่วนบทบาทที่ปฏิบัติไม่ผ่านเกณฑ์ทั้งมหาวิทยาลัยส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ได้แก่ การช่วยติดต่อแหล่งฝึกงานที่เหมาะสมตามความถนัดและความสนใจของนิสิตนักศึกษาเพื่อสร้างเสริมประสบการณ์ในการประกอบอาชีพในอนาคต และการให้ข้อมูลของนิสิตนักศึกษาในความดูแลและอาจารย์ประจำวิชาเพื่อประโยชน์ในการติดตามและประสานงาน

ตอนที่ 3 ปัญหาและอุปสรรคของการให้ค่าปรึกษา

ปัญหาและอุปสรรคในการทำหน้าที่อาจารย์ที่ปรึกษา พบว่า ความคิดเห็นที่ถือเป็นปัญหาและอุปสรรคมากที่สุดในการทำหน้าที่อาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการ ได้แก่ ขาดการประเมินผลการปฏิบัติงานของอาจารย์ที่ปรึกษา (ร้อยละ 70.18) และอาจารย์ที่ปรึกษาไม่สามารถทำหน้าที่ให้ค่าปรึกษาได้เต็มที่ด้วยมีภารกิจอื่น (ร้อยละ 58.26)

ส่วนที่คิดว่าเป็นปัญหาและอุปสรรคน้อยที่สุด คือ ผู้บริหารไม่ให้ความสำคัญและสนับสนุนการให้ค่าปรึกษาวิชาการ (ร้อยละ 11.93) อาจารย์ที่ปรึกษามีนิสิตนักศึกษาในความดูแลมากเกินไป (ร้อยละ 19.27) และการปฏิบัติงานของอาจารย์ไม่มีประสิทธิภาพเพราะขาดแรงจูงใจในด้านรางวัลหรือผลตอบแทน (ร้อยละ 21.56)

ปัญหาและอุปสรรคในการเข้ารับค่าปรึกษาของนิสิตนักศึกษา พบว่า ความคิดเห็นที่ถือเป็นปัญหาและอุปสรรคมากที่สุดในการเข้ารับค่าปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษา ได้แก่ อาจารย์ที่ปรึกษาไม่ได้จัดตารางเวลาการเข้าพบให้นิสิตนักศึกษา (ร้อยละ 71.43) ขาดกิจกรรมที่เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการกับนิสิตนักศึกษา (ร้อยละ 63.38) และอาจารย์ที่ปรึกษาไม่มีเวลาเพียงพอที่จะให้นิสิตนักศึกษาเข้าพบเพื่อขอค่าปรึกษา (ร้อยละ 36.62)

ส่วนที่คิดว่าเป็นปัญหาและอุปสรรคน้อยที่สุด คือ อาจารย์ที่ปรึกษาไม่มีความรู้กว้างไกลไม่ทันเหตุการณ์ ไม่ทันสมัย (ร้อยละ 7.01) อาจารย์ที่ปรึกษาขาดความเข้าใจระบบการลงทะเบียนเรียน (ร้อยละ 12.47) และอาจารย์ที่ปรึกษาไม่เห็นความสำคัญของกิจกรรมเสริมหลักสูตร (ร้อยละ 14.03)

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นของผู้บริหารที่มีต่อบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการที่ไม่ได้ปฏิบัติผ่านเกณฑ์และแนวทางการพัฒนาอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการ

ผู้บริหารส่วนใหญ่มีความพอใจกับบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการในด้านการแนะนำและให้ค่าปรึกษา ส่วนด้านการพัฒนานิสิตนักศึกษาแม้ว่าอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการจะมีบทบาทในด้านนี้น้อย เพราะลักษณะวิชาการทางสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพนิสิตนักศึกษาจำเป็นต้องเรียนทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง จึงมีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อการพัฒนาไม่มากนัก อย่างไรก็ตามผู้บริหารก็ยังเห็นว่า บทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการด้านการพัฒนานิสิตนักศึกษาเป็นสิ่งที่จำเป็นและต้องสนับสนุนให้มีต่อไป

สำหรับแนวทางการพัฒนาอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการ ผู้บริหารเห็นว่า มหาวิทยาลัยควรให้ความสำคัญต่อบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการโดยการจัดอบรม การกำหนดภาระงาน การสร้างแรงจูงใจให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการปฏิบัติโดยการให้รางวัล เพื่อให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการมีความสมัครใจในการปฏิบัติหน้าที่โดยไม่รู้สึกว่าถูกบังคับ

อภิปรายผลการวิจัย

1. บทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการ

1.1 ด้านการแนะนำและให้คำปรึกษา

ผลการวิจัย พบว่า บทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการส่วนใหญ่ที่ปฏิบัติ ตามความคิดเห็นของอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการและการรับรู้ของนิสิตนักศึกษา ได้แก่ การให้คำ ปรึกษาและตั้งเตือนเมื่อพบว่าผลการเรียนลดต่ำลง การแนะนำและกระตุ้นให้รู้จักกำหนดเป้าหมาย ของตนเองในการศึกษา และการอธิบายให้เข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรสาขาวิชาที่ศึกษา ซึ่งเป็นไป ตามทฤษฎีของวินสตันและคณะ (Winston et.al, 1988) กล่าวไว้ว่า การให้คำปรึกษาวิชาการ เป็นสิ่งที่มีอิทธิพลและมีส่วนช่วยในการใช้ชีวิตในการเรียนของนิสิตนักศึกษา การให้คำปรึกษา วิชาการต้องยึดถือเป้าหมายเป็นหลัก เป้าหมายที่กำหนดขึ้นต้องมาจากนักศึกษา ต้องเกี่ยวข้องกับ การศึกษา อาชีพ และการพัฒนาตนเอง อาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการควรช่วยเหลือนิสิตนักศึกษา รู้จักกำหนดเป้าหมาย และทำทนายให้นิสิตนักศึกษารู้จักคิดถึงลักษณะที่ตนเองต้องการหลังจากสำเร็จ การศึกษาควรเป็นกระบวนการให้คำปรึกษาวิชาการอย่างต่อเนื่อง โดยให้ความสำคัญแก่นิสิต นักศึกษาเป็นรายบุคคล และเห็นว่าบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการควรเป็นไปเพื่อการตอบสนอง ความต้องการของนิสิตนักศึกษา และสอดคล้องกับแนวคิดของวิลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา (2524) และ Larson and Brown (1983) ซึ่งมีข้อคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของอาจารย์ที่ ปรึกษาสอดคล้องกันว่า อาจารย์เป็นทั้งครูผู้สอนวิชาการชั้นสูง เป็นผู้นำวิญญาน ช่วยสอนให้รู้จัก คุณค่าที่สันคิที่ถูกต้อง และอาจารย์ที่ปรึกษาควรมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือนักศึกษา เป็นตัวแทน ในการรักษามาตรฐานทางวิชาการ ช่วยในการวางแผนจัดโปรแกรมทางวิชาการให้สอดคล้อง ต่อเนื่องกับความสามารถและความสนใจของนิสิตนักศึกษา

จากผลการวิจัยอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพปฏิบัติ หน้าที่ของอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการยังไม่ครบถ้วนตามหลักวิชาการของบทบาทอาจารย์ที่ปรึกษา วิชาการที่ดี โดยมีบทบาทที่ยังปฏิบัติน้อย คือ การร่วมวางแผนการศึกษากับนิสิตนักศึกษาให้ สอดคล้องกับเป้าหมายของชีวิต การแนะนำชี้แจงเกี่ยวกับขั้นตอนการลงทะเบียนเรียนและ ปฏิทินการศึกษาให้ทราบอย่างชัดเจน และการกำหนดเป้าหมายของการให้คำปรึกษาโดยคำนึง ถึงความต้องการของนิสิตนักศึกษาเป็นหลัก ซึ่งเป็นบทบาทที่สำคัญเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตใน มหาวิทยาลัยของนิสิตนักศึกษา ครอบคลุมทั้งเรื่องเรียน ส่วนตัว และชีวิตการทำงานในอนาคต อันเป็นบทบาทในการพัฒนานิสิตนักศึกษา ซึ่งจะต้องให้ความสำคัญแก่นิสิตนักศึกษาเป็นรายบุคคล การให้คำปรึกษาวิชาการต้องยึดถือเป้าหมายเป็นหลัก เป้าหมายที่กำหนดขึ้นต้องมาจากนักศึกษา

ต้องเกี่ยวข้องกับ การศึกษา อาชีพและการพัฒนาตนเอง และทำทนายให้นิสิตนักศึกษา รู้จักคิดถึงลักษณะที่ตนเองต้องการหลังจากการสำเร็จการศึกษา (Winston et.al, 1988) แต่หลักสูตรการเรียน สาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพค่อนข้างจะคงที่และชัดเจน ส่วนใหญ่เป็นวิชาบังคับ หรือวิชาบังคับเลือก วิชาเลือกอิสระมีเพียง 6-8 หน่วยกิต นิสิตนักศึกษาไม่มีทางเลือก และสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ เป็นสาขาวิชาชั้นชัดเจน เป็นสาขาวิชาขาดแคลน และมีเป้าหมายของหลักสูตรชัดเจน จึงไม่มีความจำเป็นที่ต้องมีการวางแผนการเรียนเป็นรายบุคคล (วัชรีย์ บัวชุม, สัมภาษณ์ 6 มิถุนายน 2537)

อย่างไรก็ตาม โดยธรรมชาติของนิสิตนักศึกษาที่เข้ามาเรียนในระดับอุดมศึกษาจะมีความแตกต่างกันในด้านพื้นฐานการศึกษาก่อนที่จะเข้ามาเรียนในระดับอุดมศึกษา ภูมิหลังทางครอบครัว ความสามารถในการเรียนรู้ ตลอดจนความสามารถในการปรับตัวเมื่อเข้าสู่สถาบันอุดมศึกษา แม้ว่าอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการจะไม่ได้วางแผนการเรียนเป็นรายบุคคล นิสิตนักศึกษาก็สามารถเรียนให้สำเร็จได้ แต่ถ้าอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการได้ตระหนักถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของนิสิตนักศึกษา และได้ร่วมวางแผนการเรียนเป็นรายบุคคลตามหลักการทฤษฎีของวินสตัน และคณะย่อมทำให้นิสิตนักศึกษาได้พัฒนาตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพ

1.2 ด้านการพัฒนา นิสิตนักศึกษา

ผลการวิจัย พบว่า บทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการส่วนใหญ่ที่ปฏิบัติ ตามความคิดเห็นของอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการและการรับรู้ของนิสิตนักศึกษา ได้แก่ อาจารย์ที่ปรึกษาเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นิสิตนักศึกษาในด้านความรับผิดชอบ การตรงต่อเวลา บุคลิกภาพ และการตัดสินใจหรือแนะนำแนวทางที่เหมาะสมเมื่อพบข้อบกพร่องของนิสิตนักศึกษา ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีของวินสตันและคณะ (Winston et.al, 1988) กล่าวไว้ว่า เป้าหมายการให้คำปรึกษา คือ การส่งเสริมให้เกิดการพัฒนา ไม่ใช่การวิเคราะห์พฤติกรรม และการตัดสินค่านิยมของนิสิตนักศึกษาควรเป็นไปเพื่อให้นิสิตนักศึกษารู้จักคิดประเมิน และตัดสินใจด้วยตนเอง อาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการจึงควรตระหนักอยู่เสมอว่านิสิตนักศึกษาอาจจะมองการศึกษาแตกต่างไปจากนักการศึกษา อาจารย์ที่ปรึกษาจึงไม่ควรพยายามที่จะสั่งการ หรือกำหนดค่านิยมต่าง ๆ ให้แก่นิสิตนักศึกษา นอกจากนี้ บทบาทด้านการพัฒนา นิสิตนักศึกษาของอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการเป็นภารกิจส่วนหนึ่งที่สอดแทรกอยู่ในภารกิจทางการศึกษา ควรกระทำควบคู่กับกิจกรรมการเรียนการสอน และอาจารย์ที่ปรึกษาควรเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นิสิตนักศึกษาในด้านการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี รู้จักรับผิดชอบ ซึ่งการแสดงออกทางบุคลิกภาพและพฤติกรรมของอาจารย์ที่ปรึกษาจะเป็นสิ่งที่กระตุ้นให้นิสิตนักศึกษาเกิดการพัฒนา และสอดคล้องกับแนวคิดของริปปีย์ (Rippey, 1981) ซึ่งกล่าวว่า การพัฒนา นิสิตนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาต้องพัฒนาความรู้ ทักษะ ทศณคติ พัฒนาการตัดสินใจด้วยตนเอง

และพัฒนาความสามารถในการเข้าสู่สังคม นอกจากนั้นผลการวิจัยยังสอดคล้องกับข้อค้นพบของ สุวรรณ หันไชยงวา (2531) ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนานักศึกษาของสหวิทยาลัย พบว่า ในการ จัดบริการของสถาบัน นักศึกษามีความเห็นว่าคุณเองได้รับการพัฒนามากที่สุดในเรื่องความรับผิดชอบ เมื่อได้รับมอบหมายให้ทำงาน ชอบรับความคิดเห็นและการกระทำของผู้อื่นอย่างมีเหตุผล กล้าแสดง ความคิดเห็นในการอภิปรายและตอบโต้อย่างมีเหตุผล ในขณะที่อาจารย์มีความคิดเห็นว่า นักศึกษา ได้รับการพัฒนามากที่สุดในด้านการมีมนุษยสัมพันธ์ สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและ กลุ่มเพื่อน เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ตามความพอใจของตนและสามารถทำงานร่วมกับเพื่อนต่างเพศ โดยไม่ขัดเขิน

สำหรับบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพที่ปฏิบัติ น้อย ได้แก่ การจัดทำแบบฟอร์มให้นิสิตนักศึกษากรอกข้อมูลเกี่ยวกับการเรียน กิจกรรม และสภาพ ส่วนตัว และการบันทึกการให้คำปรึกษาและประเมินเพื่อนำไปพัฒนานิสิตนักศึกษา ซึ่งตามทฤษฎี ของวินสตันและคณะ (Winston et.al, 1988) กล่าวไว้ว่า การให้คำปรึกษามีความหมาย มากกว่าระเบียบหรือข้อมูลที่เก็บไว้เป็นชุด ๆ อาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการควรมีแฟ้มข้อมูลเกี่ยวกับ นิสิตนักศึกษาในความดูแลเพื่อเป็นเครื่องมือในการพัฒนานิสิตนักศึกษาในด้านต่าง ๆ เป็นเครื่องมือใน การตัดสินใจให้คำปรึกษา รู้ถึงสิ่งที่ต้องพัฒนาเพิ่ม เป้าหมายการให้คำปรึกษา คือ การส่งเสริมให้ เกิดการพัฒนา ควรเป็นไปเพื่อให้นักศึกษารู้จักคิดประเมินและตัดสินใจด้วยตนเอง ดังนั้น อาจารย์ ที่ปรึกษาวิชาการควรให้ความสนใจศึกษาระเบียบข้อมูลของนิสิตนักศึกษาในความดูแล เพื่อให้ทราบ ถึงข้อมูลเฉพาะของนิสิตนักศึกษาแต่ละคนซึ่งมีความแตกต่างกัน อันจะเป็นประโยชน์ในการให้คำ ปรึกษาที่เหมาะสมสอดคล้องกับลักษณะที่แตกต่างของนิสิตศึกษานั้น ๆ

1.3 ด้านการมีปฏิสัมพันธ์กับนิสิตนักศึกษา

ผลการวิจัย พบว่า บทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการส่วนใหญ่ที่ปฏิบัติ ตามความคิดเห็นของอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการและการรับรู้ของนิสิตนักศึกษา ได้แก่ การสร้าง บรรยากาศที่อบอุ่นและเป็นกันเองเมื่อนิสิตนักศึกษาเข้าพบ มักพูดคุยสอบถามเรื่องต่าง ๆ ของ นิสิตนักศึกษาโดยไม่นั้นเรื่องวิชาการแต่เพียงอย่างเดียว และเปิดโอกาสให้นิสิตนักศึกษาแสดง ความคิดเห็นอย่างเต็มที่เพื่อจูงใจให้นิสิตศึกษามาขอคำปรึกษา อันเป็นไปตามทฤษฎีของวินสตัน และคณะ (Winston et.al, 1988) กล่าวไว้ว่า การให้คำปรึกษาวิชาการที่มีคุณภาพจะต้องมุ่ง พัฒนานักศึกษาในทุก ๆ ด้าน สามารถจัดได้หลายรูปแบบ โดยทั่วไปจะจัดในลักษณะเปิดกว้างขึ้น อยู่กับความต้องการของนักศึกษา และความตั้งใจของอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการในการให้ความ ช่วยเหลือโดยคำนึงถึงองค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการใช้ชีวิตของการศึกษาด้วย และการ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีมีส่วนช่วยในการให้คำปรึกษาประสบผลสำเร็จ เพราะระบบการเรียนการสอน

ของสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ เป็นสาขาวิชาที่มีทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติควบคู่กัน เป็นการศึกษา โดยเน้นประสบการณ์ เน้นการศึกษาแบบ Problem based Learning เป็นการศึกษาแบบเรียนการสอน ที่นำไปสู่การมีปฏิสัมพันธ์กัน ลักษณะการทำงานไม่เป็นเวลาชัดเจนเหมือนสาขาวิชาอื่น มีการฝึก ปฏิบัติงานจริง การทำงานในห้องปฏิบัติการ อาจารย์กับนิสิตนักศึกษา Round Ward ด้วยกัน ออกตรวจคนไข้ และมีความรู้สึกเป็นเพื่อนร่วมวิชาชีพเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Astin (1977) ว่ายังนิสิตนักศึกษาและอาจารย์มีปฏิสัมพันธ์มากเท่าใดการประสพผลสำเร็จทางการศึกษาจะมีมากขึ้นเท่านั้น นอกจากนี้ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับข้อค้นพบของ สมร แต่งบุญงาม (2530) ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับการศึกษาปฏิบัติหรือนักศึกษาต่อสถาบันในมหาวิทยาลัยของรัฐในส่วนภูมิภาค พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจมากในเรื่องได้พูดคุยกับอาจารย์ผู้สอนภายนอกห้องเรียนเกี่ยวกับงาน ในวิชาเรียน ได้พูดคุยกับอาจารย์ผู้สอนในเรื่องที่ไม่เกี่ยวข้องกับวิชาที่เรียน และยังสอดคล้องกับ ผลงานวิจัยของ วชิรา เพ็ญโรจน์ (2528) พบว่า นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมีความคิดเห็นต่อ ลักษณะที่พึงประสงค์ของอาจารย์ด้านความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์กับนิสิต คือ ต้องเป็นอาจารย์ที่ ให้ความสัมพันธ์เป็นการส่วนตัวกับนิสิต นอกเหนือจากความสัมพันธ์ในเชิงวิชาการ เป็นอาจารย์ ที่มีความเป็นกันเองใช้เวลาส่วนใหญ่ให้กับนิสิต อย่างไรก็ตาม จากข้อค้นพบในงานวิจัย พบว่า รูปแบบการให้คำปรึกษาวิชาการยังไม่เป็นระบบ ทั้งนี้เพราะยังมีบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษา วิชาการยังปฏิบัติน้อยได้แก่ การจัดทำใบนัดพบและให้นักศึกษารอกประเด็นที่ต้องการขอคำปรึกษา การมีข้อตกลงร่วมกันไว้ชัดเจนในเรื่องการให้คำปรึกษาและไม่ให้คำปรึกษา และการกำหนด ตารางเวลาที่แน่นอนในการเข้าพบเพื่อขอคำปรึกษา ซึ่งเป็นหลักการทฤษฎีของวินสตันและคณะ (Winston et.al, 1988) กล่าวไว้ว่า การให้คำปรึกษาวิชาการเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง ในการพบปะกันระหว่างอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการควรมีการพบปะที่มีทิศทางและเป้าหมายที่แน่นอน ทั้งสองฝ่ายต้องมีความรับผิดชอบและมีข้อตกลงร่วมกัน ต้องรู้ว่าจะให้คำปรึกษาเรื่องอะไรและ ไม่ให้คำปรึกษาในเรื่องใด แม้ว่าอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการจะไม่มีเวลาด้วยภารกิจหลาย ๆ ด้าน ก็ตาม แต่การมีใบนัดพบ การกำหนดตารางเวลาที่แน่นอนในการเข้าพบเพื่อขอคำปรึกษา จะก่อให้เกิดความผูกพันระหว่างอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการกับนิสิตนักศึกษาในการขอคำปรึกษา และเป็น การสร้างโอกาสที่แน่นอนให้กับนิสิตนักศึกษาในการเข้าพบ นอกจากนี้อาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการจะ ได้ใช้เวลาจากการเข้าพบเพื่อให้คำปรึกษา ยังเป็นโอกาสที่จะได้รับรู้ถึงความก้าวหน้าในการ พัฒนาการเองอย่างสม่ำเสมอของนิสิตนักศึกษาอีกด้วย

1.4 ด้านการให้ความช่วยเหลือและประสานงาน

ผลการวิจัย พบว่า บทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการส่วนใหญ่ที่ปฏิบัติ ตามความคิดเห็นของอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการและการรับรู้ของนิสิตนักศึกษา ได้แก่ การเรียกพบ

นิสิตนักศึกษาเมื่อพบว่า มีเรื่องใดที่เกี่ยวข้องกับนิสิตนักศึกษาในความดูแล การให้ข้อมูลของคณะและหน่วยงานต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อนิสิตนักศึกษาในความดูแล และการประสานงานกับกอง/ฝ่ายกิจการนิสิตนักศึกษาเมื่อพบว่า นิสิตนักศึกษามีปัญหาในเรื่องที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีของวินสตันและคณะ (Winston et.al, 1988) กล่าวไว้ว่า อาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการควรให้ข้อมูลด้านวิชาการที่สำคัญแก่นิสิตนักศึกษาเกี่ยวกับกฎ ระเบียบ กำหนดเวลา และขั้นตอนต่าง ๆ ที่นิสิตนักศึกษาควรทราบตลอดจนนโยบายต่าง ๆ ของสถาบัน อาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการจำเป็นต้องมีประสบการณ์ ความรู้ และทักษะหากอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการพบว่า นิสิตนักศึกษาคนใดต้องการความช่วยเหลือมากกว่าปกติก็ควรส่งต่อไปยังหน่วยงานที่เชี่ยวชาญในมหาวิทยาลัยซึ่งมีบุคลากรที่จะสามารถช่วยเหลือได้ และสอดคล้องกับแนวคิดของมิลเลอร์ (Mueller, 1961) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการว่า ควรเป็นคนที่สนใจในเหตุการณ์ต่าง ๆ อยู่เสมอทันต่อเหตุการณ์ มีความเอาใจใส่ในหน้าที่เป็นอย่างดี และมีความเข้าใจในด้านวิชาการตลอดจนมีความรู้เกี่ยวกับแหล่งบริการต่าง ๆ ที่จะสามารถติดต่อขอความช่วยเหลือให้นิสิตนักศึกษา เพื่อจะได้แนะนำนิสิตนักศึกษาได้ถูกต้อง นอกจากนี้ ฮีท (Heath, 1986) แอสติน (Astin, 1977) โบเวน (Bowen, 1977) ยังพบว่า ความพอใจของนักศึกษาที่มีต่อสถาบันนั้นขึ้นอยู่กับบุคลากรของสถาบัน อาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการในฐานะเป็นตัวแทนของสถาบันก็ควรจะพัฒนาความสัมพันธ์นั้น ๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อนิสิตนักศึกษาและสถาบัน

ส่วนบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการที่ปฏิบัติน้อย ได้แก่ การช่วยเหลือติดต่อแหล่งฝึกงานที่เหมาะสมตามความถนัดและความสนใจของนิสิตนักศึกษา เพื่อสร้างเสริมประสบการณ์ในการประกอบอาชีพในอนาคต สำหรับการที่อาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการไม่ช่วยเหลือติดต่อแหล่งฝึกงานให้นิสิตนักศึกษาอาจเนื่องมาจากสาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพอันได้แก่ แพทย์ ทันตแพทย์ เภสัชกร พยาบาล เทคนิคการแพทย์ สัตวแพทย์ และพยาบาล เป็นวิชาชีพเฉพาะด้าน มีแหล่งฝึกงานที่เฉพาะเจาะจงชัดเจน จึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องติดต่อแหล่งฝึกงานตามความสนใจของนิสิตนักศึกษา

2. การเปรียบเทียบบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพระหว่างมหาวิทยาลัยส่วนกลางและส่วนภูมิภาค

2.1 ด้านการแนะนำและให้คำปรึกษา

พบว่า บทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการวิทยาศาสตร์สุขภาพทั้งมหาวิทยาลัยส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ที่ได้ปฏิบัติผ่านเกณฑ์ ได้แก่ การให้คำปรึกษาและตั้งเตือนเมื่อพบว่าผลการเรียนลดต่ำลง แสดงให้เห็นว่า อาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการให้ความสำคัญกับการเรียนของนิสิตนักศึกษา จึงต้องมีการแนะนำตั้งเตือน และทำความเข้าใจหลักสูตรให้นิสิตนักศึกษาทราบก่อน เพราะว่าการหลักสูตรการเรียนการสอนสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพเป็นสาขาที่เรียนค่อนข้างหนัก เพื่อ

เป็นการป้องกันมิให้นิสิตนักศึกษา เรือนฆ่าชั้นหรือพ้นสภาพจากการเป็นนิสิตนักศึกษา ซึ่งสิ่งเหล่านี้ ถ้าเกิดขึ้นกับนิสิตนักศึกษาก็จะเป็นการล้มเหลวและสูญเสียทางการอุดมศึกษาทั้งในระดับบุคคล ระดับสถาบัน และต่อสังคมโดยรวม จากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในการผลิตบัณฑิตในระดับอุดมศึกษา พบว่า ค่าใช้จ่ายต่อหัวนิสิตนักศึกษาสาขาแพทยศาสตร์ประมาณ 120,000 บาทต่อปี ในขณะที่สาขามนุษยศาสตร์มีค่าใช้จ่ายต่อหัวนิสิตนักศึกษาประมาณ 25,000 บาทต่อปี (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2532) ดังนั้น อาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพจึงให้ความสำคัญต่อความสำเร็จทางการศึกษาของนิสิตนักศึกษาในความดูแลเป็นอันดับแรก

ส่วนบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพที่ปฏิบัติไม่ผ่านเกณฑ์ทั้งมหาวิทยาลัยส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ได้แก่ การร่วมวางแผนการศึกษากับนิสิตนักศึกษาให้สอดคล้องกับเป้าหมายของชีวิต และการแนะนำลักษณะรายวิชาในสาขาวิชาที่ศึกษาก่อนลงทะเลเป็นน เรือน ทั้งนี้เนื่องจากสาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพมีเป้าหมายของหลักสูตรที่ชัดเจน เฉพาะเจาะจง จึงไม่มีความจำเป็นที่อาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการจะต้องร่วมวางแผนการศึกษาและแนะนำรายวิชาให้กับนิสิตนักศึกษา เพราะได้มีการจัดหลักสูตรการเรียนการสอนของรายวิชาไว้ อย่างต่อเนื่อง

สำหรับบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการที่มหาวิทยาลัยส่วนกลางปฏิบัติผ่านเกณฑ์ แต่มหาวิทยาลัยส่วนภูมิภาคปฏิบัติไม่ผ่านเกณฑ์ ได้แก่ การแนะนำแนวทางในการประกอบอาชีพในสาขาวิชาที่ศึกษา การแนะนำความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการของสาขาวิชาที่ศึกษา และการอธิบายให้นิสิตนักศึกษารับถึงคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทางสาขาวิชาที่ศึกษา เนื่องจากมหาวิทยาลัยในส่วนกลางมีความพร้อมมากกว่ามหาวิทยาลัยส่วนภูมิภาคทั้งในด้านสิ่งแวดล้อม อาคารสถานที่ อาจารย์ และบุคลากรเสริมตลอดจนงบประมาณที่เอื้อต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการในการปฏิบัติบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาดังกล่าวข้างต้น

ส่วนบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการที่มหาวิทยาลัยส่วนภูมิภาคได้ปฏิบัติผ่านเกณฑ์ แต่มหาวิทยาลัยส่วนกลางปฏิบัติไม่ผ่านเกณฑ์ คือ การกระตุ้นให้นิสิตนักศึกษาเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัย เพราะนิสิตนักศึกษาสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพเข้าร่วมกิจกรรมของมหาวิทยาลัยไม่มากนัก เนื่องจากต้องใช้เวลาส่วนใหญ่ในการเรียนภาคทฤษฎีและการฝึกปฏิบัติ แต่กิจกรรมนิสิตนักศึกษาเป็นส่วนช่วยเสริมการเรียนรู้และประสบการณ์ด้านต่าง ๆ สิ่งที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมนิสิตนักศึกษาก็ได้ทั้งความรู้ ความคิด ความเข้าใจ และประสบการณ์ตรงที่ไม่อาจพบได้ในห้องเรียน เฟรดเดอริก (Federick, 1959) (สมพงษ์ ประทุมทอง, 2515) เช่นเดียวกับ เวลเลียมสัน (Williamson, 1961) กล่าวว่างานกิจกรรมนิสิตนักศึกษาเป็นศูนย์กลางของกระบวนการอุดมศึกษาในการพัฒนานิสิตนักศึกษาแต่ละคนให้เป็นคนที่สมบูรณ์ทั้งในด้านสังคม อารมณ์

ร่างกาย และจิตใจ ดังนั้น จึงควรได้มีการสนับสนุนนิสิตนักศึกษาให้มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัย เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่สมบูรณ์ทั้งด้านวิชาการ อารมณ์ สังคมและจิตใจ

2.2 ด้านการพัฒนานิสิตนักศึกษา

จากผลการวิจัย พบว่า บทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพทั้งมหาวิทยาลัยส่วนกลางและส่วนภูมิภาคที่ได้ปฏิบัติผ่านเกณฑ์ ได้แก่ อาจารย์ที่ปรึกษาเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นิสิตนักศึกษาในด้านความรับผิดชอบ และตักเตือนหรือแนะนำแนวทางที่เหมาะสมเมื่อพบข้อบกพร่องของนิสิตนักศึกษา อันอาจเป็นผลมาจากลักษณะของสาขาวิชาที่ผู้เรียนจะต้องฝึกปฏิบัติกับผู้อื่นอย่างใกล้ชิด จึงเกิดการเรียนรู้แบบอย่าง (Role Model) ของผู้สอนไปพร้อม ๆ กับเรียนรู้ทางทฤษฎีและฝึกปฏิบัติ (วันเพ็ญ ชัยคำภา, สัมภาษณ์, 2 สิงหาคม 2537)

ส่วนบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการที่ปฏิบัติไม่ผ่านเกณฑ์ทั้งมหาวิทยาลัยส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ได้แก่ การจัดทำแบบฟอร์มให้นิสิตศึกษารอกข้อมูลเกี่ยวกับการเรียน กิจกรรม และเรื่องส่วนตัว และมีการบันทึกการให้คำปรึกษาและประเมินเพื่อนำไปพัฒนานิสิตนักศึกษา เนื่องจากการเรียนการสอนทางสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ เป็นการเรียนที่อาจารย์ผู้สอนกับนิสิตนักศึกษาต้องมีความใกล้ชิดกันอยู่ตลอดเวลา และจำนวนนิสิตศึกษาก็มีไม่มากนัก ผู้สอนจึงมีความคุ้นเคยกับผู้เรียนค่อนข้างมาก และจะมีการสอบถามเกี่ยวกับเรื่องที่นิสิตศึกษามาปรึกษาอยู่ตลอดเวลา นอกจากนั้น อาจารย์มีความรู้สึกว่านิสิตศึกษาในอนาคตคือผู้ร่วมวิชาชีพจึงให้ความคุ้นเคยอย่างเป็นกันเอง ดังนั้นจึงไม่มีความจำเป็นต้องจัดทำแบบฟอร์มให้นิสิตศึกษารอกข้อมูล

ส่วนบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการมหาวิทยาลัยส่วนกลางที่ได้ปฏิบัติผ่านเกณฑ์ แต่มหาวิทยาลัยส่วนภูมิภาคปฏิบัติไม่ผ่านเกณฑ์ คือ การช่วยนิสิตนักศึกษาได้เรียนรู้ทักษะพื้นฐานที่จำเป็นในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม อาจเนื่องมาจากสภาพสังคมในส่วนกลางมีลักษณะเป็นสังคมอุตสาหกรรมมีการเปลี่ยนแปลงรวดเร็ว หลักสูตรสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพเป็นสาขาวิชาที่เรียนเฉพาะวิชาชีพ ทำให้นิสิตศึกษาขาดความรู้รอบ ประสพการณ์ ความรู้ในการปรับตัวในสังคม ตลอดจนการพัฒนาด้านร่างกาย สังคม อารมณ์ และจิตใจ อาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพของมหาวิทยาลัยส่วนกลางจึงตระหนักถึงบทบาทที่จะต้องช่วยให้นิสิตนักศึกษาในความดูแลได้เรียนรู้ทักษะที่จำเป็นและมีประโยชน์ต่อการใช้ชีวิตอยู่ในสังคมที่ซับซ้อนให้ได้ดี เพื่อจะได้ทำหน้าที่ต่อสังคมส่วนร่วมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.3 ด้านการมีปฏิสัมพันธ์กับนิสิตนักศึกษา

จากผลการวิจัย พบว่า บทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพทั้งมหาวิทยาลัยส่วนกลางและส่วนภูมิภาคที่ได้ปฏิบัติผ่านเกณฑ์ ได้แก่ การสร้างบรรยากาศ

ที่อบอุ่นและเป็นกันเองเมื่อนิสิตนักศึกษาเข้าพบ และมีบุคคลคอยสอบถามเรื่องต่าง ๆ ของนิสิต นักศึกษาโดยไม่เน้นเรื่องวิชาการแต่เพียงอย่างเดียว ทั้งนี้เพราะว่าอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการมีความเห็นว่านิสิตนักศึกษาศาสาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญและมีคุณค่าต่อสังคมในอนาคต จึงให้ความสำคัญต่อบทบาทในการให้คำปรึกษาทั้งด้านวิชาการและส่วนตัว ตลอดจนทำให้กำลังใจ และมีความเมตตาต่อนิสิตนักศึกษาที่เข้าพบเพื่อขอคำปรึกษา เพื่อให้ นิสิตนักศึกษาใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัยอย่างมีความสุขและประสบความสำเร็จทางการศึกษาในที่สุด

ส่วนบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการที่ปฏิบัติไม่ผ่านเกณฑ์ทั้งมหาวิทยาลัย ส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ได้แก่ การจัดทำใบนัดพบและให้นิสิตนักศึกษารอกประเด็นที่ต้องการขอคำปรึกษา และการมีข้อตกลงร่วมกันไว้ชัดเจนในเรื่องการให้คำปรึกษาและไม่ให้คำปรึกษา การนัดพบและการมีข้อตกลงร่วมกันในการให้คำปรึกษา มีความจำเป็นน้อยสำหรับสาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า อาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการและนิสิตนักศึกษามีความใกล้ชิดและคุ้นเคยกันจากวิธีการเรียนการสอน จำนวนนิสิตนักศึกษาที่ไม่มากนัก และสัดส่วนจำนวนนิสิตนักศึกษาในความดูแลของอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการไม่มากนัก คือ อาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการ 1 คน ดูแลนิสิตนักศึกษา 7 คน จึงไม่มีความจำเป็นต้องทำใบนัดพบ

ส่วนบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการที่ปฏิบัติเฉพาะมหาวิทยาลัยส่วนกลางหรือมหาวิทยาลัยส่วนภูมิภาคไม่ปรากฏความแตกต่าง

2.4 ด้านการให้ความช่วยเหลือประสานงาน

จากผลการวิจัย พบว่า บทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพทั้งมหาวิทยาลัยส่วนกลางและส่วนภูมิภาคที่ได้ปฏิบัติผ่านเกณฑ์ ได้แก่ การเรียกพบนิสิต นักศึกษาเมื่อพบว่ามีเรื่องใดที่เกี่ยวข้องกับนิสิตนักศึกษาในความดูแล การให้ข้อมูลของคณะและหน่วยงานต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อนิสิตนักศึกษาในความดูแล และประสานงานกับกอง/ฝ่ายกิจการนิสิตนักศึกษา เมื่อพบว่านิสิตนักศึกษามีปัญหาในเรื่องที่เกี่ยวข้อง แสดงให้เห็นว่า อาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการได้ตระหนักถึงความสำคัญของการให้คำปรึกษาทางวิชาการ ซึ่งเป็นผลประโยชน์โดยตรงต่อนิสิตนักศึกษาทั้งยังเป็นการช่วยเหลือให้นิสิตนักศึกษาได้มีโอกาสใช้ทรัพยากรของสถาบันให้เป็นประโยชน์ต่อการใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัยตลอดระยะเวลาที่ศึกษาอยู่

ส่วนบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการที่ปฏิบัติไม่ผ่านเกณฑ์ทั้งมหาวิทยาลัย ส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ได้แก่ การช่วยติดต่อแหล่งฝึกงานที่เหมาะสมตามความถนัดและความสนใจของนิสิตนักศึกษาเพื่อสร้างเสริมประสบการณ์ในการประกอบอาชีพในอนาคต จากการศึกษา บรรณกรรมและการเก็บข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ทำให้เห็นความเด่นชัดของลักษณะวิชาชีพของสาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ เช่น การมีหลักสูตรและแผนการศึกษาที่ค่อนข้างแน่นอน เนื้อหาวิชาทั้งภาค

ทฤษฎีและภาคปฏิบัติค่อนข้างมาก นอกจากนี้ มหาวิทยาลัยทุกแห่งมีแหล่งฝึกงานของสถาบันเอง และวิชาชีพทางวิทยาศาสตร์สุขภาพมีเป้าหมายของหลักสูตรที่แน่นอน อาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการจึงไม่เห็นความสำคัญในการติดต่อแหล่งฝึกงานเพิ่มเติม

ส่วนบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการที่ปฏิบัติเฉพาะมหาวิทยาลัยส่วนกลาง หรือมหาวิทยาลัยส่วนภูมิภาคไม่ปรากฏความแตกต่าง

3. ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการให้คำปรึกษาวิชาการ

ผลจากการวิจัย พบว่า ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการให้คำปรึกษาวิชาการ ได้แก่ การขาดการประเมินผลงานปฏิบัติงานของอาจารย์ปรึกษาวิชาการ อาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการไม่มีเวลาเพียงพอ อาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการไม่ได้จัดตารางเวลาการเข้าพบให้บัณฑิตศึกษา การขาดกิจกรรมเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการกับบัณฑิตศึกษา ทั้งนี้ เนื่องจาก บัณฑิตศึกษาสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพมีตารางเรียนตามหลักสูตรที่แน่นอน มีรายวิชาที่ต้องเรียนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติค่อนข้างมาก นอกจากนั้นอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการก็มีงานในหน้าที่รับผิดชอบมากเช่นเดียวกัน สถาบันอาจให้ความสนใจต่อการปฏิบัติหน้าที่ความเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการน้อยกว่าการปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้สอนของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยทำให้เกิดปัญหาดังกล่าวข้างต้น

ข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยครั้งนี้ มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการ สาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ ดังนี้

1. สำหรับผู้บริหาร

1.1 ในมหาวิทยาลัยที่เปิดสอนสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ ผู้บริหารจะต้องตระหนัก และให้ความสำคัญต่อบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการ ซึ่งอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดในกระบวนการให้คำปรึกษา และผู้บริหารควรกำหนดเป็นรูปแบบหรือนโยบายที่ชัดเจน เพื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการจะได้ปฏิบัติได้ถูกต้อง

1.2 การคัดเลือกบุคคลเข้ามาเป็นอาจารย์ในมหาวิทยาลัย ผู้บริหารจะต้องพิจารณาถึงบุคลิกภาพ คุณสมบัติของบุคคลที่จะมาเป็นทั้งผู้สอนและอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการที่ดีด้วย

1.3 ควรมีหน่วยงานกลางในการจัดหลักสูตรอบรมอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการ มีการปฐมนิเทศอาจารย์ที่ทำหน้าที่อาจารย์ที่ปรึกษาใหม่ จัดในรูปแบบของการอบรมเชิงปฏิบัติการ (workshop) และควรมีการจัดอบรมอย่างต่อเนื่อง

1.4 ผู้บริหารควรจะต้องกำหนดนโยบาย พิจารณาความดีความชอบ มีการให้รางวัล แก่อาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการที่ทำหน้าที่ดีเด่น โดยให้บัณฑิตนักศึกษาและฝ่ายบริหารเป็นผู้ประเมิน

1.5 ฝ่ายกิจการนิสิตนักศึกษาควรจัดทำประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการเรียน การใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัย การจัดกิจกรรม เพื่อการสนับสนุนกระบวนการให้คำปรึกษาให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2. สำหรับอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการ

2.1 อาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการจะต้องให้ความสำคัญและตระหนักถึงบทบาทและหน้าที่ของอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการ ซึ่งมีอิทธิพลต่อการพัฒนานิสิตนักศึกษาทั้งด้านวิชาการและชีวิตส่วนตัวตลอดเวลาที่ใช้ชีวิตอยู่ในมหาวิทยาลัย

3. สำหรับนิสิตนักศึกษา

3.1 ควรให้ความสนใจเข้ารับปฐมนิเทศนิสิตนักศึกษาใหม่ เพื่อรับฟังคำชี้แจง และคำแนะนำเกี่ยวกับการใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัย โดยเฉพาะด้านวิชาการซึ่งเป็นหน้าที่ที่นิสิตนักศึกษาต้องรับผิดชอบตนเอง เป็นหน้าที่หลัก

3.2 ควรให้ความสนใจและเข้าพบอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการเมื่อมีปัญหาและต้องการความรู้และข้อมูลเกี่ยวกับงานวิชาการ ไม่ควรตัดสินใจหรือแก้ปัญหาโดยลำพัง เพราะอาจทำให้เกิดความผิดพลาดในชีวิตการเรียนได้

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

1. เปรียบเทียบบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพของมหาวิทยาลัยของรัฐและเอกชน
2. วิเคราะห์บทบาทของผู้บริหารต่อกระบวนการให้คำปรึกษาวิชาการ
3. วิจัยเกี่ยวกับภาระงานสอนของอาจารย์สาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพกับสาขาวิชาอื่น
4. ศึกษารูปแบบการให้คำปรึกษาวิชาการทางสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ